ליבון הלכה

פניני הלכה שנתלבנו בקו הוראה דבית יחיאל

טעלפון: 1-630-996-2499 | דוא"ל: gilyoinlibunhalacha@gmail.com | גליון ח' - ויצא תשפ"ז לפ"ק

שאלה

לו) נשאלתי מאברך יושב באהלה של תורה על פי מה שהבאנו להתיר לבנות הסוכה בערב שבת אחר זמן מנחה קטנה במקום שהכל מוכן לכבוד שבת, אם יש גם מקום להתירא לענין לפרק את הסוכה ולבנות מחסן, להצניעו לשנה הבאה, ובפרט שרק ביום שישי יש לו פנאי לכך, דכל השבוע טרוד בלימודיו.

תשובה:

השבתי להתירא מקודם דגם להצניע הסוכה הוי לצורך מצוה.

ועוד שאם בא על חשבון ביטול תורה ג"כ לצורך מצוה יחשב.

נימוק הדין:

הענין פשוט דכשמצניע הסוכה עושה מצוה, שהרי אסור לזרוק את עצי הסוכה בבזיון, וכמבואר במ"ב סי' תרל"ח סקכ"ד דיש להזהר גם אחר הסוכות לא לפסוע על עצי הסוכה דתשמישי מצוה הן כמו ציצית ולולב.

ובשו"ע שם ס"א מבואר דגם עצי הדפנות הם בכלל תשמישי מצוה, ועי"ש בביה"ל ד"ה בין עצי הדפנות דבאמת הרא"ש חולק וס"ל דאינו בגדר של תשמישי מצוה רק הסכך.

אבל הרמב"ם שהמחבר אזיל כוותיה ס"ל דגם עצי הסוכה מוקצה למצוה, ורק נחלקו הפוסקים אי הוי מה"ת או רק מדרבנן.

והגם שאחר החג בטל המצוה ממנה, מ"מ לא גרע מהזמנה למצוה וכמבואר בסי' כא בהלכות ציצית בביה"ל ד"ה אבל, דנחלקו אי בטל השם תשמישי קדושה מדפנות הסוכה, משום דיכול להשתמש בהם גם לדור בתוכה, ואינו כציצית ושופר שמוכן רק לשימוש המצוה.

אמנם באמת על הסכך והלולב והשופר וציצית שנפסלו לכו"ע אסור לזורקן בבזיון דהוזמנו בודאי רק למצוה, ולכך אין כבוד להמצוה שעברה, וכמבואר שם במ"ב סק"ג עפ"י השו"ע ס"ב, וכן במ"ב סק"ו.

ומביא שם מהפרימ"ג דגם בעצי הסוכה אין לעשות תשמיש מגונה ומובן עפ"י המתבאר לעיל.

אבל באמת כתב שם השו"ע בס"ב דמותר לזורקן ובמ"ב סק"ז דבידיים אסור לזרקן לאשפה, אבל אם מתוך שלא גנזן נזרקו לאשפה לית לן בה.

עכ"פ יוצא דבודאי שמצוה יש בזה אם מצניען לשנה הבאה, רק אין לחייבו על כך.

ועוד יותר מזה הרי מכינם לצורך המצוה של השנה הבאה.

ומאיסור בל תשחית בודאי שניצל על ידי זה.

ועוד עושהו אז כדי שלא יבטל מלימודו.

והגם שביטול תורה אינו היתר כלל שמבואר להדיא ברמ"א הלכות שבת סי' רנ"א ס"ב דיש לאדם למעט מלימודו בערב שבת כדי שיכין צרכי שבת.

אבל כבר כתב המ"ב סק"ט דאם יש לו משרת או שכבר הכין ביום ה' בודאי שיכול ללמוד כדרכו.

חוץ מלהכין משהו לכבוד שבת, כמבואר בסי' ר"נ.

וגם לצורך מצוה שרי כמבואר שם לענין הכותב דרך לימודו.

שאלה

לז) נתעוררתי מאברך תלמיד חכם מרביץ תורה לעדרים מעיה"ת מאנסי נ"י על הא דכתבנו דיש מקום לומר דבגדים משומשים יהא לו דין מוקצה מחמת גופו, באופן שהם די חשובים שלא ישתמש עמהם לנקות לכלוך וכדו', ומאידך איש מפונק שאפילו לעתים רחוקות לא ירצה ללבשו בלי כביסה מקודם, ועלה במחשבתו שאם כן מה הדין כשפושט את הבגדים כשהולכים לישון ורק בבוקר מרימים אותם ונותנים להסל שמניחים בגדי כביסה, דהאם נאמר דאם יש מבני הבית אשר הם מפונקים כנ"ל, ויש מהם שאינם מה הדין בהבגדים המשומשים של כל המשפחה.

תשובה:

התשובה בזה דבאמת תלוי לפי דעת הבעל הבית, ובענינינו היינו למי ששייך בגדים אלו, דאם מי שהבגדים אלו שייכים לו אין להם אופן שימוש בשבת הוי מוקצה מחמת גופו.

אמנם אם ישתמש בחדר השינה גם ביום השבת אז אם מפריע לו האי סדר שהבגדים על הרצפה, מותר לו לסלקן ולהניחן לסל הבגדי כביסה מטעם גרף של רעי.

נימוק הדין:

מכיון שעל סוגיא זו היו רבים מהקוראים שהתפנו למערכת להבנת הדבר, הגם שכבר הארכנו בזה בפעם הראשונה מ"מ נחזור שנית.

הנה מבואר בשו"ע סי' ש"ח סנ"ב דמוקצה לעשירים הוי מוקצה לעניים, והכוונה דתלוי בדעת הבעל הבית אם יהא נקרא כלי או לא, ואפי' אם היתה שלו היה עדיין משתמש בזה, מ"מ עכשיו שאין לו שייכות עם זה הוי מוקצה גם בשבילו.

וא"כ ה"ה בבגדי כביסה אם האדם שהוא עשוי להשתמש בו הוקצה דעתו ממנו הוי מוקצה, וכן מובא מהגרשז"א (בספר מאור השבת במכתביו לט, ד).

אמנם באופן שמפריע לו שהם מונחים על הקרקע וכדו' אינו גרוע מגרף של רעי שמותר להוציאו משם, כמבואר בשו"ע סל"ד, וכמבואר ברמ"א סי' רע"ט ס"ד דאין הכוונה ממש לדבר מאוס ביותר, רק במה שדעת האדם אינו סובלו.

ומאידך אין להחמיר בזה ולומר שיהא אסור להניח מלבושיו על הקרקע ולא להניחם מיד בסל המיוחד לבגדי כביסה, משום אין עושין גרף של רעי לכתחילה כמבואר בסל"ו.

דאין הכוונה שצריך האדם לשנות מחיים הרגילים שלא לעשות גרף של רעי, וכמשמעות המ"ב סקקט"ו דאם נתקבצו הרבה עצמות בשולחן שלפניו ומאוס עליו, מותר לסלקם מטעם גרף של רעי, הרי שאין אומרים לו שילך לאכול במקום שיכול לזורקם מיד בשעת אכילתו.

והיוצא מזה דמותר להגביה הבגדים המשומשים בכל אופן ולהניחם בסל המיוחד לזה.

אמנם זה דוקא אם מסתובב בחדר ההוא גם בשאר חלק השבת, דאל"כ אין לו דין של גרף של רעי, וגם יש אז ענין של הכנה משבת לחול, למשל אם החדרי שינה הם בקומה אחרת ואין מסתובבים שם כלל, וגם לא יחזור לשם גם לשינה, כמבואר בסי' ש"ב ס"ג, ובמ"ב שם סקי"ט דאין מציעין את המטות למוצ"ש, וממשיך שם דאם המטה באמצע הבית ומגונה לעמוד כך כשאינו מסודר, הוי לצורך שבת.

שאלה

לח) קבוצה של כמה משפחות מבני בית אב אחד נסעו ביחד לאירופה לקברות אבותיהם ושכרו להם נכרי שישהה אתם למשך ימי הנסיעה שהוא יסדר להם כל המצטרך להם שם במרחקים, ואירע שלאחד מבני המשפחה לא הגיע המזוודה שלו בזמן ועכשיו ביום שישי ערב שבת קודש הגיע ידיעה מהחברה של השדה התעופה שהגיע היום, אמנם דא עקא שאין ברור להם אם יגיע בזמן לפני שבת קודש, וברצונם לדעת אם יגיע בעצם יום השבת לאכסנייתם אם מותרים להשתמש בהם.
והאם הדין ישתנה אם הגוי שכיר אצלם הוא יביאנו להם.

תשובה:

התשובה בזה הוא דאם החברה מהשדה התעופה יש להם התחייבות מצד עצמם להעבירם למחוז חפצם, יש להתיר להשתמש עם החפצים לכבוד שבת קודש.

אבל אם הגוי ששכיר אצלם הוא נסע להשדה התעופה לקחתם, אז אם מצד התחייבות שלו לאו דוקא היה על שבת, כגון שגם היה יכול ללכת ביום ראשון, אז יש מקום להקל בזה.

אבל אם ביום ראשון היה מוטל עליו שאר עבודות, אז אסור לגמרי.

ובכל ענין אם הגוי שכיר אצלם שומר נפשו יתרחק מזה.

ואפי' אם אין הגוי שכירם רק מצד השדה התעופה, יש מחמירים שלא להשתמש בזה לשבת.

נימוק הדין:

הנה מבואר בשו"ע סי' ש"ז סי"ד דאם הובאה בשבילו אגרת מחוץ לתחום טוב ליזהר שלא יגע בה.

ובמ"ב סקנ"ה משום מוקצה שהובא מחוץ לתחום.

ולמעשה בסקנ"ו מביא הכרעת האחרונים דלמעשה אין בו משום מוקצה, עפ"י המבואר בסי' תקט"ו דדבר הבא מחוץ לתחום אין בה איסור מוקצה אפי' למי שהובא בשבילו, דראוי לישראל אחר שדר באותו תחום.

ולמעשה הביאור הלכה ד"ה טוב ליזהר כתב דאיה"נ על הנגיעה משום מוקצה אין חשש, מ"מ יש לחוש למש"כ הגר"א דהשו"ע כאן כתב כהפוסקים דאסרי רק מטעם מוקצה, מאידך הרבה פוסקים סברי לאסור מטעם דאם יהנה ממנו מי שהובא בשבילו ילמוד מזה לומר לו בפעם הבא להביא לכתחילה.

ומסיים להלכה דאין להקל כ"א לצורך גדול דאז יש לסמוך על המקילים.

אמנם למעשה בנדו"ד הרי החברה של השדה התעופה עושים את זה בשביל עצמם, ולכן אם לא ציוום להביאו בשבת דוקא, אין חשש, וכן כתבו בשו"ת חלקת יעקב או"ח סי' קל"ח, ובשו"ת ויען דוד ח"ד סי' מ"ה.

אבל באופן המובא בדברינו שיש להם פועל פרטי יש להזהר שלא יהא באופן שח"ו עושה בשבת בשביל הישראל דוקא, ובכל מקרה בשו"ת יד הלוי סי' מ"ה מחמיר בזה.

ולמזהיר ולנזהר שלומים תן כמי נהר.

שאלה

לט) קבוצה שנסעו למקומות הקדושים ושבתו בשבת בעיר שלא גרים שמה יהודים ומכיון שהיו עייפים מטורח הדרך החליטו לקבל שבת במוקדם אחר פלג המנחה, אמנם איזה יחידים התאחרו ולא הספיקו להתפלל מנחה כשהציבור כבר קיבלו שבת האיך יתנהגו אותם יחידים.

תשובה:

אם הציבור כבר אמרו 'בואי בשלום' דאז מקבלים שבת, אין היחידים רשאים להתפלל באותו ביהכנ"ס מנחה, רק יצאו לחוץ ויתפללו שם.

ואם היו בביהמ"ד בשעה שאמרו הציבור ברכו אינו יכול להתפלל מנחה עוד דבעניית ברכו חל עליו שבת ממילא.

והעצה הוא שיתחיל להתפלל תפילת שמו"ע של מנחה לפני"ז ואז לא יצטרך לענות ברכו ויכול להמשיך בתפילתו.

ועוד עצה יש שיכוון להדיא שיתפלל ביחידות אחרי זה או שעכ"פ אינו מקבל שבת בעניית ברכו, אז אין בענייתו ברכו משום קבלת שבת.

נימוק הדין:

הנה מבואר בשו"ע סי' רס"ג ס"א: מי ששהה להתפלל מנחה בער"ש עד שקיבלו הקהל שבת, לא יתפלל מנחה באותו ביהכ"נ, אלא ילך לחוץ ויתפלל תפילה של חול.

והגם שבסי"ב מבואר דאם רוב הקהל קיבלו עליהם שבת המיעוט נמשכים אחריהם.

ומבאר במ"ב שם סקנ"א דמ"מ אם יש להם עוד ביהכ"נ בעיר אפי' הם מועטים אין נמשך.

אבל אם מתפלל בביתו נמשך אחר הרוב אפי' כשיש להם מנין בביתו.

והרי לכאורה זה ממש המציאות שבנדון דידן, שאין לו ביהכ"נ אחר.

אבל האמת יורה דרכו דשם בסי"ב מיירי לענין עשיית מלאכה ולא לענין תפילת חול, וכ"כ כאן הביה"ל ד"ה של חול בשם הפרמ"ג.

ועכשיו בענין עניית ברכו מבואר בהמשך בסט"ו דיכול להתפלל מנחה מחוץ לביהכ"נ רק אם לא ענה ברכו, אבל אם ענה ברכו ממילא קיבל את השבת עליו, והוי קודש בשבילו וא"י לעשותו חול אח"כ.

לכן מבואר בשו"ע בסט"ז דאם בא סמוך לקבלת שבת יכול להתחיל להתפלל אפי' בתוך הביהכ"נ, והגם שבאמצע התפילה יאמרו הציבור ברכו מכיון שהוא לא יענה יכול להתפלל.

ומקרי התחיל בהיתר ובמ"ב סקס"ג דהגם שידע שלא יוכל לגמור קודם, שאין איסור זה של תפילת חול אצל המתפללים של שבת איסור גמור.

ומ"מ מסיק המ"ב דעדיף שיצא לפני"ז מהביהכ"נ ויתפלל שם.

ויש לציין דכל הלכות אלו אינם שייכים כלל לענין אם אוחז כשי' ר"ת או לא, ופשוט.

והעיצה שיכוון שאין רוצה לקבל שבת בעניית ברכו כן כתב הרע"א בהגהותיו על השו"ע.

וכתב דלפי"ז י"ל דמחויב אפי' להשאר ולענות ולעשות את התנאי שאין רוצה לקבל שבת בענייתו.

שאלה

מ) נשאלתי מאברך מתמיד תלמיד חכם יושב באהלה של תורה שהיות והוא מקפיד שלא להתפלל מנחה לפני התחלת זמן מנחה קטנה, וכדי שלא להפריע את סדרי לימודיו הוא מתחיל להתפלל מיד בתחילת זמן מנחה קטנה, ואחר כך הולך ללימודיו, ובחיפוש אחר חיפוש מצא עוד כמה רגעים לנצל ללימוד התורה, ויצא לו החשבון שאם יאמר את פרשיות הקרבנות לפני זה ירוויח עוד זמן ללימוד התורה, ושאל אם יש איזה סיבה שלא להתחיל באמירת הקרבנות לפני זמנו, והאם יש ענין להסמיכו להתפלה.

תשובה:

באמת יש לומר דיש איזה ענין להסמיך אמירת הקרבנות לפני התפילה.

אמנם כשיש איזה צורך מותר אף לכתחילה לאמרו מיד כשמגיע זמן מנחה גדולה.

ובפרט כשגובל בביטול תורה ליכא למיחש כלל מלומר במוקדם, ופשוט.

נימוק הדין:

מבואר ברמ"א סי' רל"ד אין לומר אשרי שקודם מנחה אלא כשיש מנין בבית הכנסת כדי שיאמרו עליו הקדיש שלפני תפילת המנחה.

ובמ"ב סק"ה דאם אמרו בלא מנין צריך לומר מזמור אחד כשיש מנין ואח"כ יאמרו הקדיש.

ובסי' נ"ה סק"ב כתב המ"ב דסגי לומר ג' פסוקים, וא"כ יכולים לומר שוב מפסוק שומר ה' וגו'.

ואח"כ כתב הרמ"א יש שכתבו שנוהגים לומר פרשת התמיד קודם אשרי של תפילת המנחה, נגד תמיד של בין הערבים, ומנהג יפה הוא.

ובסי' מ"ח בריש הסימן בהגה לענין אמירת פרשת התמיד בשחרית כותב להדיא דאם אי אפשר לאמרו בציבור שיכול לאמרו בביתו.

ובאמת הבאה"ט סק"א כתב בשם הדרך חכמה לאמרו בציבור דוקא.

אבל השע"ת משיג עליו, רק כתב הרמ"א שם דאם כשמגיע לביהכנ"ס והציבור אומרו בקול רם ביחד יאמרנה שוב עמהם.

ובאמת מבואר אף יותר מזה בסי' מ"ז ס"ג מבואר בלשון השו"ע דאם קם קודם אור היום ימתין מלומר פרשת התמיד עד שיאיר היום, ובמ"ב משום דאז זמן הקרבן, אבל לא יותר מזה.

אמנם בארצות החיים סי' א' ס"ו כותב דבדיעבד יוצא אפי' כשאומרו קודם אור היום.

ועכשיו בענין של פרשת התמיד דמנחה אין כאן בית מיחוש מלאמרו אפי' מיד בתחילת זמן מנחה גדולה, שהרי התמיד היה נקרב מאז בערב פסח שחל בערב שבת, שאז זמנו מן התורה, רק בכל השנה איחרוהו כדי שיוכלו להספיק את שאר קרבנות יחיד שאסורים להקריבם אחר התמיד, ורק בער"פ שחל ער"ש היו צריכים הזמן כדי לצלות הפסחים.

עכ"פ יוצא דבודאי שייך כבר לומר אז את פרשיות הקרבנות, ואין כאן בית מיחוש כלל.

אמנם אין להכחיש דעפ"י אזהרת הצדיקים וכן עפ"י תורת הסוד יש ענין להסמיך הקרבנות להתפלה, דזה ענין של עליית התפילות ונגד אחיזת החיצונים.

ולענין תפילת שחרית מובא ביותר בירור, אבל במנחה לא כ"כ.

ודי לנו בזה כעת, ויהי רצון שיתקבלו תפילותינו לרצון.

ואגב אורחא חשוב לציין דהמ"ב בסי' מ"ח סק"א מביא מהמ"א בשם העמק הברכה דפרשיות הקרבנות יאמר בעמידה דוגמא דקרבנות שהיו בעמידה.

ובשע"ת מביא חולקים על זה.

ולמעשה היעב"ץ כתב דיש לאמרו בעמידה, אבל כתב דבמנחה אי"צ לאמרו בעמידה ואדרבא המנהג לאמרו בישיבה ומבארו ע"פ קבלה.

הגליון השבוע נתנדב ע"י הרבני המופלג הרוד"ח הרוצה בעילום שמו, לרגל הילולת הרה"ק בעל ה"בת עין" זי"ע, שחל ביום א' הבא.
זכות הצדיק וזכות הפצת התורה יעמדו לו ולזרעו עד עולם.
מי שברצונו לקחת חלק בהדפסת ובהפצת הגליון לרגל יארצייט או לרגל שמחה יפנה למערכת
הרוצה לקבל הגליון מדי שבוע באימעיל, נא לשלוח אימעיל אל: gilyoinlibunhalacha@gmail.com